

בית המדרש "תורת דוד"
ע"ש הגה"צ רבי דוד בר חן זצ"ל - רבה של שדרות,
והרבנית רות בר חן ע"ה

"תורת דוד"

השיעור השבועי

פרשת בלק

תשפ"ג

(שנה ז', גליון מס' 298)

שיעורי הרב אליהו בר חן

e0527191965@gmail.com | 052-719-1965

פרשת בלק התשפ"ג

"מה טבו אהליך יעקב משפנתיה ישראל" (ז')

א. על מאמר הכתוב בפרשתן ¹, "מה טבו אהליך יעקב, משפנתיה ישראל", דרש רבי יוחנן ²:

"מברכתו של אותו רשע, אתה למד, מה היה בליבו.

ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות - 'מה טבו אהליך יעקב' ³,

לא תשירה שכינה עליהם - ו'משפנתיה ישראל'."

והנה, על מאמר הכתוב ⁴, "ולא אבה יהוה אלהיה לשמע אל בלעם, ויחפף יהוה אלהיה לך את הקללה לברכה, כי אהבך יהוה אלהיה", דרש רבי אבא בר כהנא ⁵:

"כולם חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות,

שנאמר, 'ויחפף ה' אלהיה לך את הקללה לברכה',

'קללה', ולא קללות."

ב. בעניינם של בלק ובלעם, כתב ⁶ הגה"ק בעל הי"ש משמואל" זיע"א:

¹ במדבר, כד' - ה'.

² סנהדרין, קה' ע"ב.

³ בחידושי אגדות, ביאר בזה המהרש"א:

שמילת "אוהל" נאמרה, במי שמרחיק עצמו מעסקי עולם הזה, ועוסק בצרכי שמים,

וכמו שמצינו ביעקב אע"ה (בראשית, כה' - כז'), "ויעקב איש תם יושב אהלים".

⁴ דברים, כג' - ו'.

⁵ סנהדרין, קה' ע"ב.

⁶ שנת תרע'.

"להבין מחשבתם של בלעם ובלק, שברוח פיהם ובקללתם, יוכלו לבטל כל מה שפעלו האבות במעשיהם ובנסיונותיהם,

הלא בלעם ובלק חכמים להרע היו, ולא טיפשים שיסברו כזאת?⁷

ועוד, שאמר שמא אֶפְתְּנוּ להקדוש ברוך הוא⁸, שגם הקדוש ברוך הוא יתרצה לזה, להחליף האומה הקדושה הזאת - שקיבלו תורתו יתברך, באומות העולם?⁹

שאמר בלעם, שהקדוש ברוך הוא - יהא נעבד מכל האומות, כמבואר במדרש רבה¹⁰.

ונראה העניין -

⁷ כוונת רבינו זיע"א, בזה:

דהנה, האבות הקדושים בניסיונותיהם, סללו לבניהם את הדרך,

ואם כן, היאך חשבו בלעם ובלק, שיש בכוח פיהם, לקלל את בני ישראל, ולהזיקם?

⁸ על מאמר הכתוב (במדבר, כב' - כ'), "וַיִּבֹא אֱלֹהִים אֶל בַּלְעָם לֵאמֹר, וַיֹּאמֶר לוֹ, אִם לִקְרָא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים - קוּם לֶךָ אִתָּם, וְאִךְ אֶת הַדָּבָר אֲשֶׁר אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתָּה תַעֲשֶׂה", כתב רש"י הקדוש:

"ואף על פי כן - וילך בלעם, אמר, שמא אֶפְתְּנוּ ויתרצה".

⁹ כוונת רבינו זיע"א, בזה:

היאך עלתה במחשבתו של בלעם הרשע, לבקש מהבורא ית"ש, להחליף את עם ישראל שקיבלו את התורה הקדושה, באומות אחרות של חשקו בה?

¹⁰ על מאמר הכתוב (במדבר, כג' - א'), "וַיֹּאמֶר בַּלְעָם אֶל בְּלָק, בְּנֵה לִי בָזָה שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת וְהִנֵּן לִי בָזָה שְׂבָעָה פָרִים וְשְׂבָעָה אֵילִים", דרשו רבותינו ז"ל (במדבר רבה, פרשה כ', יח'):
"וְלָמָּה שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת?"

כנגד שְׂבָעָה מִזְבְּחֹת שִׁבְנוּ שְׂבָעָה צְדִיקִים, מֵאָדָם וְעַד מֹשֶׁה, וְנִתְקַבְּלוּ -

אָדָם, וְהָבֵל, וְנֹחַ, אַבְרָהָם, יִצְחָק, וְיַעֲקֹב, וּמֹשֶׁה.

שְׁהִיָּה אֹמֵר, לָמָּה קִבַּלְתָּ אֶת אֵלוֹ? לֹא בְּשִׁבִיל עֲבוּדָה שְׁעָבְדוּ לְפָנֶיךָ קִבַּלְתֶּם?!

לֹא נֶאֱמַר לָךְ, שְׁתֵּהָ נֶעֱבַד מִשְׂבָּעִים אֲמוֹת וְלֹא מֵאִמָּה אַחַת?!

הַשִּׁיבוּ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ (משלי, יז' - א'), 'טוֹב פֶּת חֲרָבָה וְשִׁלּוּהָ בָּהּ, מִבֵּית מְלֹא זִבְחֵי רִיב' - שְׁאֵתָה רוּצָה לְהַכְנִיס מְרִיבָה בֵּינֵינוּ וּבֵין יִשְׂרָאֵל".

דהנה במדרש רבה ¹¹, 'וְאֶגְרָשְׁנִי מִן הָאָרֶץ' ¹², 'איני מבקש, אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ' ¹³,
ולכאורה, אינו מובן, מה איכפת ליה לבלק, הלא לא על המואבים הלכו, ומה עניין
לו אם יכנסו לארץ או לא ¹⁴?
אך הנה, תכלית הכוונה שיבואו ישראל לארץ, היא, שיקיימו המצוות התלויות
בארץ,
ומזה, יזדכך גם החומר שבארץ, ויתקדש כל פְּדוּר הארץ.
וכמו שכתב אדוני מו"ר הרי"ם זצלה"ה מגור -
'הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לָהּ, וְהָאָרֶץ נָתַן לְבָנֵי אָדָם' ¹⁵, הכוונה, שיעשו מהארץ שמים.
ומובן, שאז כל השפע היה כולו קדוש, ואומות העולם המתפרנסים מהתמצית -
היו גם כן צריכים להיות נכנעים לקדושה,
כי באם לאו, לא יהיה להם שום שפע כלל.
ואז, היו מוכרחים לעזוב את דרכם הרשע והמטונף, למען יהיו ראויים לקבל שפע
מהקדושה,
ובאם לאו, לא היו יכולים לקבל כלום.

¹¹ במדבר רבה, פרשה כ', ז'.

¹² במדבר, כב' - ו'.

¹³ כן הוא לשון רבותינו ז"ל, במדרש הנ"ל:

"לא היה מבקש, אלא לגרשם שלא יכנסו לארץ".

¹⁴ כוונת רבינו זיע"א, בזה:

שאם כל קללותיהם של בלק ובלעם, נועדו, בכדי שלא יכבשו אותם בני ישראל, כדרך שעשו למואב,
מה אכפת לו לבלעם, האם בני ישראל יכנסו לארץ ישראל, או לאו?

¹⁵ תהילים, קטו' - טז'.

וכמו שיהיה באמת לעתיד לבוא, כמבואר בזכריה¹⁶, 'וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲלֶה מֵאֶת
מִשְׁפְּחֹת הָאָרֶץ אֶל יְרוּשָׁלַם, לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְמִלְכָּד יְהוָה צְבָאוֹת, וְלֹא יֵלֶיְהִם יְהוָה
הַגִּשְׁמִים וְגו'.
וְכַךְ הִיְתָה הַכּוּוּנָה, שְׁכֵן יִהְיֶה תִיכַף בְּבוֹא יִשְׂרָאֵל לְאֶרֶץ,

אך מפאת החטא, לא זכו עדיין ישראל לזה, עד ביאת משיחנו במהרה בימינו
אמן.

וזה היה רצון בלק -

שלא יכנסו לארץ, רק ישארו במדבר,

אף שישתופפו תחת ענני הכבוד, ושיאכלו המן, וישתו מי באר.

אך דבר לא יהיה להם מעולם הזה, למען ישאר עולם הזה בחומריותו,

ויוכלו הם, האומות העולם, למלאות תאוותיהם החומריות בדברים רעים.

ובלעם, שרצה לגרשם מעולם הזה ומעולם הבא, כמבואר במדרש רבה¹⁷ -

היינו, על ידי שלא יכנסו לארץ ולא יקיימו המצוות התלויות בארץ.

כי כבר נודע, שעולם הבא שהוא בגוף ונפש, בא לאדם, על ידי הזדככות הגוף
להיות שווה לנפש,

והוא, על ידי מצוות מעשיות שעושה הגוף.

ובאם לא יכנסו לארץ, יחסרו להם המצוות המעשיות, כי כל המצוות המעשיות
עיקרן הן בארץ,

כמו שכתב הרמב"ן ז"ל¹⁸, וברש"י¹⁹, ובאבן עזרא²⁰, 'כי המצוות, הן משפט
אלהי הארץ', עד כאן לשונם יעויין שם.

¹⁶ יד' - יז'.

¹⁷ במדבר רבה, פרשה כ', ז'.

¹⁸ בראשית, כו' - ה'.

"כי המצוות, משפט אלוהי הארץ הן".

ואף שיזכו לעולם הנשמות, לא יזכו לעולם הבא - שהוא בגוף ונפש,
כן היה רצונם.

ובאמת, כי תכלית ביאת האדם לעולם הזה, היא לעסוק במצוות מעשיות,
כי לנשמה לא חסרו השגות, אף טרם בואה לעולם הזה,
ובואה לעולם הזה, הוא רק לזכך את הגוף גם כן,

וכל הארץ ומלואה, לא נבראו רק בשביל ישראל, שנקראו ראשית ²¹.

וזה שאמר בלעם בעצמו אחר כך, ושיבח את ישראל, 'מִי מָנָה עֶפְרַיִם יַעֲקֹב' ²² -

אלו המצוות שמקיימין ובעפר, 'לֹא תִחְרַשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמֹר' ²³, 'כִּלְאִים' ²⁴, 'אֶפְרַיִם
הַפָּרָה' ²⁵, עפר סוטה ²⁶, ערלה ²⁷.

'וּמִסֶּפֶר אֶת רִבְעֵי יִשְׂרָאֵל' ²⁸ -

הרביעה שלהן, מי יכול למנות,

¹⁹ יעויין בפירוש "גור אריה" להמהר"ל זיע"א מפראג, על פירוש רש"י הקדוש (בראשית, א' - א', בד"ה "לפי
שאם יאמרו").

²⁰ דברים, לא' - טז'.

²¹ וכמאמר הכתוב (ירמיה, ב' - ג'):

"קִדְשׁ יִשְׂרָאֵל לִיהוָה, ראשית תבואתה, כל אכליו יאִשְׁמוּ, רְעָה תבא אֲלֵיהֶם - נָאִם יְהוָה".

²² במדבר, כג' - י'.

²³ דברים, כב' - י'.

²⁴ ויקרא, יט' - יט'.

²⁵ במדבר, יט' - ט'.

²⁶ במדבר, ה' - יז'.

²⁷ ויקרא, יט' - כג'.

²⁸ גם הוא מוסב על דברי רבינו זיע"א:

"וזה שאמר בלעם בעצמו אחר כך, ושיבח את ישראל".

²⁹ במדבר, כג' - י'.

שהיו חוטפות ומחבבות את המצוות, 'ותאמר לה, המעט קחתך את אישיי³⁰, 'הנה
אמתי בלחה, בא אליהי³¹, 'ותרא לאה כי עמדה מלדתי³², 'ותקח שרי אשת
אברם את הגרי^{33 34}.

היינו -

אפילו דברים שהן בתכלית החומריות, יש כוח בישראל לעשותם כולם קודש,

היפוך כוונות בלעם ובלק ימ"ש, שלא יהיו שייכים לישראל עניני החומר.

אך אדרבה, גם כל חומר בעולם הזה שייך לישראל,

אבל לא חלילה וחס ליקח אותם לעצמם, להתגשם בהם,

רק הכל עבור כבוד ה' יתברך.

ובתפילה שמתפללין בראש השנה וביום הכיפורים -

יזכרנו לחיים, אנו אומרין למענד אלקים חיים.

וכן בברכת המזון -

יואל יחסר לנו מזון לעולם ועד, בעבור שמו הגדול ".

ג. בהקדמתו להלכות על פרשתו, כתב³⁵ רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:

"אמרו רבותינו ז"ל^{36 37}, 'חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום'.

וזו היא תקנת דוד הע"ה, על ידי מעשה שהיה,

³⁰ בראשית, ל' - טו'.

³¹ בראשית, ל' - ג'.

³² בראשית, ל' - ט'.

³³ בראשית, טז' - ג'.

³⁴ כל זה, הוא מלשון רבותינו ז"ל במדרש (במדבר רבה, פרשה כ', יט').

³⁵ בספרו הקדוש "בן איש חי".

³⁶ מנחות, מג' ע"ב.

³⁷ וכן נפסק להלכה בטור ובשו"ע (או"ח, סימן מו', סעיף ג').

שהיו מתים בכל יום מאה נפשות מישראל, ולא היו יודעים על מה ועל מה היו מתים,

עד שחקר, והבין ברוח הקודש,

ותיקן לברך מאה ברכות בכל יום, וסר המוות ³⁸.

ורמז לדבר ³⁹, 'וַיִּנָּאֵם הַגִּבּוֹר הַקָּס עָלַי - בְּגִימְטְרִיא מֵאָה ⁴⁰.

ואמרו רבותינו ז"ל ⁴¹ -

סִמְךָ לִמְאֵה בְּרֻכּוֹת מִן הַתּוֹרָה, בַּפְּסוּק ⁴², 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שָׂאֵל מְעַמְךָ, כִּי אִם לִירְאָה אֶת ה' ,

אל תקרי 'מה', אלא מאה.

והן הן מאה ברכות, שהם ליראה את ה' ולאהבה אותו, ולזכרו תמיד, על ידי המאה ברכות שמברך בכל יום".

ד. כתב בספר הקדוש ⁴³ "עדן מקדם":

"יצחק אע"ה, כשהתחיל לדבר ליעקב ⁴⁴, תחילת דבריו אמר 'הַנְּנִי ⁴⁵,

ולעשיו, התחיל ואמר, 'מִי אֶתְּהִי' ⁴⁶.

³⁸ במדבר רבה, פרשה יח', כא'.

³⁹ שמואל ב', כג' - א'.

⁴⁰ כן הוא במדרש הנ"ל.

⁴¹ כך הוא ביאור הגמרא, על פי שיטת רש"י הקדוש (מנחות, מג' ע"ב. ד"ה "מה ה' א-להיך").

⁴² דברים, י' - יב'.

⁴³ ערך "יצחק", אות ד'.

⁴⁴ היינו:

בשעת קבלת הברכות.

⁴⁵ בראשית, כז' - יח'.

"וַיְבֹא אֶל אָבִיו, וַיֹּאמֶר אָבִי, וַיֹּאמֶר הַנְּנִי, מִי אַתָּה בְּנִי".

והעניין הוא, שאמרו בזוהר הקדוש -

שהנחש לקח מ', 'מכל עץ הגן'⁴⁷,

ואחר כך, באו אותיות 'ות' ארבעה פעמים, 'ותרא, ותקח, ותאכל, ותתן'⁴⁸,

ונתחברו עם האות מ', והיה 'מנות'⁴⁹.

ורבקה, גם כן אמרה 'ות' ד' פעמים, 'ותעש אמו'⁵⁰ ותקח⁵¹ ותלבש⁵² ותתן⁵³.

⁴⁶ בראשית, כז' - לב':

"ויאמר לו יצחק אביו, מי אתה, ויאמר, אני בנך בכרך עשו".

⁴⁷ בראשית, ג' - א':

"והנחש היה ערום מכל חית השדה אשר עשה יהוה אלהים, ויאמר אל האשה, אף כי אמר אלהים לא תאכלו מכל עץ הגן".

⁴⁸ בראשית, ג' - ו':

"ותרא האשה, כי טוב העץ למאכל, וכי תאוה הוא לעינים, ונחמד העץ להשכיל, ותקח מפריו ותאכל, ותתן גם לאישה עמה ויאכל".

⁴⁹ כזה:

ות

ות מ ות

ות

⁵⁰ בראשית, כז' - יד':

"וילך, ויקח, ויבא לאמו, ותעש אמו מטעמים, כאשר אהב אביו".

⁵¹ בראשית, כז' - טו':

"ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל, החמדת, אשר אתה בבית, ותלבש את יעקב בנה הקטן".

⁵² בראשית, כז' - טו':

"ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדל, החמדת, אשר אתה בבית, ותלבש את יעקב בנה הקטן".

⁵³ בראשית, כז' - יז':

"ותתן את המטעמים ואת הלחם אשר עשתה, ביד יעקב בנה".

ואם חלילה וחס, יצחק היה פותח ב-מ', היה נעשה 'מְוֹת' כראשונה, ולא היה תיקון.

אבל, פתח באות ה' ⁵⁴, שנפתח סתימת ה-מ', ובאו הברכות.

אך לעשיו, פתח ב-מ', 'מי אָתָה' ⁵⁵,

וזה סימן, שנהפכו כל הקללות עליו ⁵⁶.

ובזה יבוא אל נכון, מה שאמר עשיו ⁵⁷, 'הֲנִי אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת, וְלָמָּה זֶה לִי בְכָרְהִי -

כי נזרקה נבואה בפיו, שעתיד לילך למוות, כאשר ילך לצוד ציד להביא,

כי כאשר התחיל יצחק באות מ', נחתם עליו אותיות 'מְוֹת'.

ולכן, אמר עשיו בחרדתו ⁵⁸, 'וַיֵּעַקְבְּנִי זֶה פְעַמִּים, אֶת בְּכָרְתִי לָקַח, וְהִנֵּה עֹתָה לָקַח בְּרַכְתִּי -

הכוונה, כי מעיקרא לקח בכורתי, כשאמרתי לו ⁵⁹, 'הֲנִי אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת',

ואותה 'הֲנִי' שאמרתי לו, עתה נתקיימה, על ידי שלקח את ברכתי שהיא אות ה',

ונשארה לי אות מ', שנתחברה עם אותיות 'וֹת', ונעשה 'מְוֹת',

ונתקיימה ⁶⁰, 'הֲנִי אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לְמוֹת', שאמרתי.

⁵⁴ היינו:

יצחק אע"ה, בכניסת יעקב אע"ה אליו, בשעת קבלת הברכות,

באומרו אליו (בראשית, כז' - יח'), "וַיָּבֹא אֶל אָבִיו, וַיֹּאמֶר אָבִי, וַיֹּאמֶר הֲנִי, מִי אָתָּה בְּנִי".

⁵⁵ בראשית, כז' - לב':

"וַיֹּאמֶר לוֹ יַצְחָק אָבִיו, מִי אָתָּה, וַיֹּאמֶר, אֲנִי בִנְךָ בְּכָרְךָ עֲשׂוּ".

⁵⁶ "מדבר קדמות", משם הנשיא בעל "מצת שמורים" זלה"ה, בדרשותיו - כתב יד.

⁵⁷ בראשית, כה' - לב':

⁵⁸ בראשית, כז' - לו':

⁵⁹ בראשית, כה' - לב':

וזהו גם כן, דקדוק דברי יצחק בחרדתו, שאמר ⁶¹, 'מי אפוא הוא הַצָּד צִיד', כי תיבת 'הוא', היא לכאורה יתירה -

אכן, כפי האמור שם, רַמְזוּ, שעשיו שהוא לפניו, פתח לו ב-מ', וזהו, 'מי אפוא'.

אבל 'הַצָּד צִיד', שהוא יעקב, כבר התחלתי ב-ה' ... אם כן, מוכרח, שגם 'בְּרוּךְ יְהוָה'."

ה. על הפסוק ⁶², "בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים, אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ", כתב ⁶³ הגה"ק רבינו חיים סינאוני זיע"א:

שנוטריקון המילה "בְּרֵאשִׁית", היא, אותיות "שֶׁב-יִרְאֵת", והנה, המילה "יִרְאֵת", עולה בגימטריא 611, וכמו כן, המילה "תּוֹרָה", עולה בגימטריא 611.

ללמדך, שהרוצה לשוב בתשובה שלימה על חטאיו, ולהיות ירא שמיים, צריך לעסוק בתורה הקדושה, אשר היא מכפרת על כל עוונותיו.

ובטעם הדבר, שגדול כוח התורה משאר המצוות, להכניע את היצר הרע, כתב ⁶⁴ הרב חיד"א זיע"א:

"דע, כי בשעה שאכל אדם הראשון מעץ הדעת, נהנו כל אבריו, חוץ מן הקנה,

⁶⁰ בראשית, כה' - לב'.

⁶¹ בראשית, כז' - לג'.

"יִתְרֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֵלָה עַד מָאד, וַיֹּאמֶר, מִי אֲפֹא הוּא הַצָּד צִיד, וַיָּבֵא לִי, וְאָכַל מִכֵּל בְּטָרִם תְּבוּא, וַאֲבָרְכֶהוּ, גַּם בְּרוּךְ יְהוָה".

⁶² בראשית, א' - א'.

⁶³ בספרו הקדוש "עטרת תפארת" (בראשית, א' - א').

⁶⁴ בספרו הקדוש "דברים אחדים", דרוש יג',

וכמו כן, בספרו הקדוש "דבש לפי", מערכת ש', אות ו'.

לפי שלא דיבר בעת האוכל.

אבל, חוה אמנו, דברה בעת אכילתה ⁶⁵, ופגמה אפילו הקנה שלה.

ואפשר, אני אומר -

כי למה הנשים אינם בכלל לימוד התורה, כיוון שהקנה שלהם חס ושלוש פגום, כידוע מדבריו ז"ל.

אבל האנשים, אשר לפני הש"ס הם נגשים, נאה ויאה להו לימוד התורה, כי הקנה שלהם אינו פגום."

וביאר בזה ⁶⁶ מהר"י קורין זיע"א, רבו של הגה"ק רבי חיים סינאוני זיע"א:

דהנה, אמרו רבותינו ז"ל ⁶⁷, "אם פגע בך מנוול זה, משכהו לבית המדרש",

והנה, "מנוול", עולה בגימטריא 132,

והיצר הרע, אשר הוא סמא"ל, עולה בגימטריא 132 - עם הכולל.

ללמדך, שהיות והאדם שייך בדברי התורה הקדושה, מחמת שלא פגם את הקנה שלו,

ממילא, כאשר יפגע בו ה"מנוול" שהוא היצר הרע, התיקון היחיד שיש לעשות עמו, הוא, למושכו לבית המדרש -

על ידי עסק התורה הקדושה, בקדושתה ובטהרתה.

ו. ידועים ומפורסמים לכל, דברי הגמרא במסכת שבת ⁶⁸, והם דברי רב

יהודה משמו של רב, בעניין פטירתו של דוד הע"ה:

⁶⁵ שאמרה לאדם הראשון לאכול,

וכמאמר הכתוב (בראשית, ג' - ז')::

"ולאדם אמר, כי שמעת לקול אשתך, ותאכל מן העץ אשר צויתך, לאמר, לא תאכל ממנו, ארוכה האדמה בעבורך, בעצבון תאכלנה, כל ימי חייך".

⁶⁶ בספרו הקדוש "מחמדי שמים", ח"ב, עמודים שכו'-שכז'.

⁶⁷ קידושין, ל' ע"ב.

⁶⁸ ל' ע"א, וע"ב.

"מאי דכתיב ⁶⁹, 'הוֹדִיעַנִי ה' קִצֵּי וּמַדַּת יָמֵי מָה הִיא, אֲדַעָה מָה חֶדְל אָנִי?'

אמר דוד, לפני הקדוש ברוך הוא -

רבונו של עולם, 'הוֹדִיעַנִי ה' קִצֵּי ⁷⁰ !

אמר לו, גזירה היא מלפני, שאין מודיעין קיצו של בשר ודם.

'ומַדַּת יָמֵי מָה הִיא ⁷¹ ?

גזרה היא מלפני, שאין מודיעין מידת ימיו של אדם.

ו-'אֲדַעָה מָה חֶדְל אָנִי ⁷² ?

אמר לו, בשבת תמות.

אמות באחד בשבת ⁷³,

אמר לו, כבר הגיע מלכות שלמה בנך, ואין מלכות נוגעת בחברתה - אפילו כמלוא

נימא.

אמות בערב שבת ⁷⁴ !

אמר לו ⁷⁵, 'כִּי טוֹב יוֹם בְּחֻצְרֵיךָ מֵאֶלְפֵי,

⁶⁹ תהילים, לט' - ה'.

⁷⁰ היינו:

שביקש דוד הע"ה מהקדוש ברוך הוא, שיגלה לו את הקורות והמאורעות שיעברו עליו.

⁷¹ היינו:

כמה הם ימי חיי.

⁷² היינו:

באיזה יום אני חדל ובטל מן העולם.

⁷³ היינו:

בכדי שיוכלו לטפל בי ובהספדי.

⁷⁴ היינו:

ואזי, הוא קודם הזמן שאמור דוד הע"ה להיפטר מן העולם.

טוב לי יום אחד שאתה יושב ועוסק בתורה, מאלף עולות שעתיד שלמה בנך להקריב לפני על גבי המזבח.

כל יומא דשבתא ⁷⁶, הוה יתיב וגריס כולי יומא ⁷⁷.

ההוא יומא דבעי למינח נפשיה, קם מלאך המות קמיה, ולא יכיל ליה, דלא הוה פסק פומיה מגירסא ⁷⁸,

אמר, מאי אעביד ליה ⁷⁹?

הוה ליה בוסתנא אחורי ביתיה, אתא מלאך המות, סליק ובחיש באילני ⁸⁰,

נפק למיחזי, הוה סליק בדרגא, איפחית דרגא מתותיה ⁸¹ -

אישתיק, ונח נפשיה ⁸²."

⁷⁵ תהילים, פד' - יא'.

⁷⁶ היינו:

בכל שבת ושבת, מאותה העת שאמר לו הקדוש ברוך הוא דברים אלו.

⁷⁷ היינו:

בכדי שלא יוכל מלאך המוות להורגו,

כי התורה מגנא ומצלא.

⁷⁸ היינו:

שכאשר הגיע זמנו של דוד הע"ה להיפטר מן העולם, לא יכול היה מלאך המוות להמיתו, מחמת שהוא היה יושב ועוסק בתורה הקדושה.

⁷⁹ היינו:

היאך אוכל לו, והלא הוא עוסק בתורה?

⁸⁰ היינו:

שהיה לו לדוד הע"ה בוסתן עצים מאחורי ביתו, והלך מלאך המוות ונענע בעצים.

⁸¹ היינו:

כאשר יצא דוד הע"ה לראות מפני מה יש רעש בחצרו, נפלה המדרגה שעליה עמד.

⁸² היינו:

עוד ידוע ומפורסם לכל, עניין פטירתו של רבה בר נחמני, המבואר במסכת בבא מציעא⁸³ :

"אמר רב כהנא ... רבה בר נחמני, אגב שמדא נח נפשיה⁸⁴,

אכלו ביה קורצא בי מלכא⁸⁵,

אמרו, איכא חד גברא ביהודאי, דקא מבטל תריסר אלפי גברי מישראל, ירחא בקייטא וירחא בסתוא, מכרגא דמלכא⁸⁶,

שדרו פריסתקא דמלכא בתריה, ולא אשכחיה⁸⁷ ... בפומבדיתא אשכחיה⁸⁸.

איקלע פריסתקא דמלכא לההוא אושפיזא דרבה, קריבו תכא קמיה, ואשקוהו תרי כסי, ודליוה לתכא מקמיה, הדר פרצופיה לאחוריה⁸⁹.

שבאותו הרגע שנפלה המדרגה שעליה עמד, פסק דוד הע"ה מלימודו, ומיד נפטר מן העולם.

⁸³ פו' ע"א.

⁸⁴ היינו:

שאמר רב כהנא, שסיבת פטירתו של רבה בר נחמני, היתה מחמת אימת המלכות.

⁸⁵ היינו:

שהלשינו עליו למלכות.

⁸⁶ היינו:

שההלשנה שהלשינו עליו, היתה, על כך ש-ב' חודשים בשנה, חודש מימות הקיץ וחודש מימות הסתיו, הוא מקהיל קהילות ברבים,

ומחמת שכך, יב' אלף איש מישראל נמצאים בדרשותיו, ואזי הם משתמטים מתשלומי המס למלכות, כיוון שהם אינם בבתיהם.

⁸⁷ היינו:

שכאשר שמע זאת המלך, הוא שלח שליחים לתופסו אחריו, אך הוא ברח ממקום למקום, ולפיכך לא מצאוהו.

⁸⁸ היינו:

ששליח המלך תפסו לבסוף בעיר פומבדיתא.

⁸⁹ היינו, שכך היה מעשה תפיסתו:

אמרו ליה, מאי נעביד ליה, גברא דמלכא הוא ⁹⁰ ?
אמר להו, קריבו תכא לקמיה, ואשקיוהו חד כסא, ודליוהו לתכא מקמיה, ולתסי ⁹¹,
עבדו ליה הכי, ואתסי ⁹².
אמר, מידע ידענא, דגברא דקא בעינא הכא הוא, בחיש אבתריה, ואשכחיה ⁹³,
אמר, אזלינא מהא, אי מקטל קטלו להווא גברא - לא מגלינא, ואי נגידי מנגדין
ליה - מגלינא ⁹⁴,

שליח המלך שחיפש את רבה, נקלע לאותו פונדק שרבה התחבא בו,
ובעל הפונדק קירב שולחן לפני השליח, ונתן לו לשתות שתי כוסות של משקה, ומיד לקח לו את
השולחן,

ובעל הפונדק, לא ידע שיש סכנת שדים, המזיקים את מי ששותה "זוגות",
ואכן, שליח המלך ניזוק, שפניו התעוותו ונהפכו לאחור.

⁹⁰ היינו:

שבעל הפונדק, שאל את רבה בר נחמני,

מה נעשה לאותו אדם, והלא הוא שליחו של המלך?

⁹¹ היינו:

שאמר רבה בר נחמני לבעל הפונדק, שבכדי לרפאות את שליח המלך, צריכים לקרב שוב את השולחן
לפניו, ואזי יתנו לו לשתות עוד כוס, ויקחו ממנו את השולחן,
ועל ידי, שבשתייתו כבר לא יהיה "זוגות", ממילא הוא יתרפא.

⁹² היינו:

שכאשר עשו לו כדברי רבה בר נחמני, מיד הוא נתרפא.

⁹³ היינו:

שכאשר ראה שליח המלך שהוא נתרפא, אמר, ברור לי הדבר שרבה בר נחמני - שאני מחפשו נמצא
כאן,

ואכן, הוא חיפש אותו, ומצאו.

⁹⁴ היינו:

אתיוהו לקמיה, עייליה לאדרונא, וטרקיה לבבא באנפיה ⁹⁵.
בעא רחמי, פרק אשיתא, ערק ואזיל לאגמא ⁹⁶,
הוה יתיב אגירדא דדקולא, וקא גריס ⁹⁷ -
קא מיפלגי במתיבתא דרקיעא, אם בהרת קודמת לשער לבן - טמא, ואם שער לבן
קודם לבהרת - טהור ⁹⁸,
ספק ⁹⁹, הקדוש ברוך הוא אומר - טהור, וכולהו מתיבתא דרקיעא אמרי - טמא,

ששליח המלך אמר לבעל הפונדק, היות ורבה בר נחמני הציל אותי, לכן כעת אני אלך מהפונדק,
והיה, אם יהרגו אותי, אני מוכן להיהרג תחתיו,
אך אם ייסרו אותי בייסורים, יודע אני שלא אוכל לעמוד בהם, ואגלה למלכות היכן הוא.
⁹⁵ היינו:

שבעל הפונדק, הביא את רבה בר נחמני לידי שליח המלך,
ושליח המלך, הכניס את רבה בר נחמני לתוך חדר, וסגר עליו את הדלת, בכדי שלבינתיים הוא לא יברח
מפניו.
⁹⁶ היינו:

שכאשר היה רבה בר נחמני סגור באותו החדר, הוא ביקש רחמים מהקב"ה, ונעשה לו נס, בכך שנפל
קיר מאותו החדר,
ומשם, ברח רבה בר נחמני, והלך ל"אגמא".
⁹⁷ היינו:

שכאשר הגיע רבה בר נחמני ל"אגמא", הוא הלך וישב על גזע של עץ דקל, וישב ועסק בתורה.
⁹⁸ היינו:

שבאותה העת, נפלה מחלוקת בישיבה של מעלה, בנוגע לדין בהלכות "נגעים",
שכן, הדין הוא, שכאשר ישנו שיער לבן בתוך הנגע, הרי הוא סימן טומאה,
ברם, זה רק כאשר נגע הבהרת היה קודם לשער לבן,
אך כאשר השער הלבן היה קודם לבהרת, הרי הוא טהור.
⁹⁹ היינו:

במקרה של ספק, שאין אנו יודעים אם הבהרת קדמה, או שמא השער הלבן קדם.

ואמרי, מאן נוכח?

נוכח רבה בר נחמני -

דאמר רבה בר נחמני, אני יחיד בנגעים, אני יחיד באוהלות¹⁰⁰.

שדרו שליחא בתריה, לא הוה מצי מלאך המות למקרב ליה, מדלא הוה קא פסיק
פומיה מגרסיה¹⁰¹,

אדהכי, נשב זיקא, ואויש ביני קני -

סבר, גונדא דפרשי הוא¹⁰²,

אמר, תינח נפשיה דההוא גברא, ולא ימסר בידא דמלכותא¹⁰³.

כי הוה קא ניחא נפשיה, אמר - טהור טהור¹⁰⁴,

¹⁰⁰ היינו:

שאמרו במתיבתא דרקיעא, מי יבא לכאן להכריע בשאלה זו?

ואמרו, רבה בר נחמני, יכריע,

שכן, אמר רבה בר נחמני, אני יחיד בנגעים, אני יחיד באהלות.

¹⁰¹ היינו:

ששלחו מן השמים את מלאך המוות, בכדי שיביא את רבה בר נחמני לישיבה של מעלה,

ולא יכול היה מלאך המוות להתקרב אליו, מכיוון שהוא עסק כל הזמן בתורה.

¹⁰² היינו:

שלפתע, נשבה הרוח, וגרמה לרשרוש בענפי העצים שהיו סביבו,

וכששמע זאת רבה בר נחמני, סבר, שאותו הרעש הוא של גדוד פרשים שמחפשים אחריו.

¹⁰³ היינו:

שאמר רבה בר נחמני, עדיף לי למות, מאשר ליפול לידי המלכות.

ואכן, כאשר הוא הפסיק לרגע קט מתלמודו, מחמת אימת המלכות, הצליח מלאך המוות ליטול את
נשמתו.

¹⁰⁴ היינו:

שבשעה שרבה בר נחמני נפטר, אמר על אותה השאלה של הלכות נגעים, שנידונה בישיבה של מעלה,

יצאת בת קול ואמרה, אשריך רבה בר נחמני, שגופך טהור, ויצאתה נשמתך בטהור".

עוד ידוע ומפורסם לכל, דרשתו של רבי נחמיה ¹⁰⁵, על הפסוק ¹⁰⁶, "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה, וְהַמְכַתֵּב - מְכַתֵּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְּחַת":
"חֲרוּת מִמְּלֶאךָ הַמּוֹת".

אתה הִרְאֵתָ לְדַעַת מְכַל הָאִמּוֹר:

שְׁהִיֹּשֵׁב וְעוֹסֵק בַּתּוֹרָה, הִרִי הוּא שׁוֹלֵט עַל כָּל הַבְּרִיאָה כּוֹלָה, וְאֵף עַל מְלֶאךָ הַמּוֹת,

וּמִשְׁכָּךְ, אֵין לְמֶלֶאךָ הַמּוֹת, רִשׁוֹת וִיכּוֹלֵת, לְקַחַת אֶת נִשְׁמַתּוֹ.

וְרַק כֹּאשֶׁר הוּא פּוֹסֵק מִדְּבַרֵי תּוֹרָה, אִזִּי, מִסְתַּלְקֵת מִמֶּנּוּ, הַכּוּחַ וְהַשְׁלִיטָה בַּמַּעֲרֻכּוֹת הַטְּבַע.

וּלְפִי זֶה, בִּיאַר ¹⁰⁷ ¹⁰⁸ מו"ז ¹⁰⁹ חֲק"ו הַגְּה"ק רַבִּי יִצְחָק בֵּיטוֹן זִיע"א:

דְּהֵנָּה, כֹּאשֶׁר נִטַּל יַעֲקֹב אַע"ה אֶת הַבְּרֻכּוֹת מֵעֵשׂוֹ,

אִמְרַ עֵשׂוֹ בְּלִיבּוֹ ¹¹⁰, "יִקְרְבוּ יָמַי אֲבָל אָבִי, וְאֶהְרָגָה אֶת יַעֲקֹב אָחִי",

טהור, טהור.

¹⁰⁵ מדרש תנחומא, פרשת "שלח", אות יג'.

¹⁰⁶ שמות, לב' - טז'.

¹⁰⁷ הובא על ידי בנו, דו"ז הגה"צ רבי שמעון ביטון שליט"א, רבה של בית שמש,

בספרו "שמע בני" עה"ת,

בחלק "כתבי אאמו"ר", עמ' תלה'.

¹⁰⁸ וכן ראיתי שביאר ה"כלי יקר" (בראשית, כז' - מא').

¹⁰⁹ אביה של זקנתי, הרבנית הצדקנית מרת סוליקא איבגי ע"ה,

אשת חבר כחבר, לזקני חק"ו הרה"ק רבי אליהו איבגי זיע"א.

¹¹⁰ בראשית, כז' - מא'.

וטעם הדבר, שחיכה עשיו לאותה העת, היא מחמת שאסור לאבל לעסוק בדברי תורה ¹¹¹, כי ^{112 113} "פְּקוּדֵי ה' יִשְׂרָיִם, מִשְׁמִיחֵי לֵב", ולפיכך, כאשר יהיה יעקב אע"ה עסוק באבלו של אביו, אם כן הוא לא יוכל לעסוק בעומקה של הלכה, ואזי, יהיה לעשיו - מלאך המוות, כוח לשלוט בו.

ז. על מאמר הכתוב ¹¹⁴, "זאת חקת התורה אשר צנה יהנה, לאמר, דבר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל - וַיִּקְחוּ אֵלֶיךָ פָּרָה אֲדָמָה, תְּמִימָה, אֲשֶׁר אֵין בָּהּ מוֹם, אֲשֶׁר לֹא עָלָה עָלֶיהָ עֹל", כתב רבינו ה"אור החיים" הקדוש זיע"א:
"ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגויים, הוא, באמצעות קבלת התורה, שזולת זה, הנה ככל הגויים בית ישראל.

ומעתה, טעמנו צוף דבש אמרי אל, במה שאמר 'זאת חקת התורה', פירוש, חוקה זו של הטומאה, ותנאי טהרתה, תסובב מהתורה, כי על ידי שקיבלו התורה, נעשו עם בני ישראל, דבר שהרוחניים השפלים, תאביס להידבק בהם, להיותם, חטיבה של קדושה עליונה, בחייהם גם במותם.

בחייהם -

שבנוגע במת, או יאהילו עליו וכדומה, תידבק בהם הטומאה שבמת, ולא תחפוץ להיפרד, אם לא בכוח גדול - אשר חקק ה' במצווה האמורה, בעניין של פרה אדומה.

¹¹¹ וכפי שפסק השו"ע (יו"ד, סי' שפד', בסעיף א', ובסעיף ד').

ומקורו טהור, ממסכת מועד קטן (טו' ע"א, ו-כא' ע"א).

¹¹² כן כתב הש"ך (יו"ד, סי' שפד', סק"א).

¹¹³ תהילים, יט' - ט'.

¹¹⁴ במדבר, יט' - ב'.

ובמותם -

גם כן תתרבה הטומאה, כאומרם ז"ל¹¹⁵, בפסוק 'אָדָם כִּי יָמוּת' וגו' - 'ישראל מטמאים באהל, ואין אומות מטמאין באהל'."

ח. בהמשך דבריו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, אשר הובאו לעיל באות ג', כתב רבינו זיע"א:

"ונראה לי בסייעתא דשמיא, הטעם שהועיל תיקון ק' ברכות, להכניע הסטרא אחרא - דרגא דמותא, וסר המוות -

כי ידוע, דבסטרא אחרא, יש ת' כוחות,

בסוד¹¹⁶, 'וַיֵּשְׁבוּ הַמַּלְאָכִים אֶל יַעֲקֹב, לֵאמֹר, בָּאנוּ אֵל אַחִיךָ אֶל עֲשׂוֹ, וְגַם הִלְדָּךְ לְקַרְאֲתָךְ, וְאַרְבַּע מְאוֹת אִישׁ עִמּוֹ'.

והם מספר 'רע עין'¹¹⁷.

ונרמזים, באות ת' של 'מות', שנתחברה עם אותיות מ-ו באכילת חוה מעץ הדעת, שזה גם כן נסתבב והתחיל מן ראיית עיניים,

דכתיב¹¹⁸, 'וַתֵּרָא הָאִשָּׁה כִּי טוֹב הָעֵץ לְמֵאֲכָל, וְכִי תֵאָוָה הוּא לְעֵינַיִם, וְנִחְמַד הָעֵץ לְהַשְׁכִּיל, וַתִּקַּח מִפְּרִיָו וַתֹּאכַל וַתִּתֵּן גַּם לְאִשְׁהָ עִמָּה, וַיֹּאכְלוּ,

ולכך, נתחברה אות ת', עם אותיות מ-ו ונעשה 'מות'¹¹⁹.

והנה, במאה ברכות, יש מאה אזכרות¹²⁰,

¹¹⁵ בבא מציעא, קיד' ע"ב.

¹¹⁶ בראשית, לב' - ז'.

¹¹⁷ העולים בגימטריא למניין ארבע מאות.

¹¹⁸ בראשית, ג' - ו'.

¹¹⁹ ביאור העניין, נתבאר לעיל באות ד'.

¹²⁰ היינו:

בכל ברכה, יש פעם אחד שם הוי"ה ברוך הוא,

וכל אזכרה, יש ארבע אותיות, הרי ת' אותיות ¹²¹.

לכך, במאה ברכות, בְּטַל המוות של מאה אנשים, שכל גוף אחד מהם בנוי בארבע יסודות ¹²², שהם ת' יסודות אנשים - שהיו מתים בכל יום, שזה נמשך, מן ת' כוחות סטרא אחרא, הרמוזים באות ת' של 'מות'.

גם ידוע, שעל ידי הברכה שאנחנו מברכים לשמו יתברך, אנחנו קונים בזה את הארץ ומלואה,

כמו שאמרו ¹²³, רבי לוי, רמי ¹²⁴ -

כתיב ¹²⁵, 'וְהָאָרֶץ נְתַן לְבְנֵי אָדָם',

וכתיב ¹²⁶, 'לְה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָה'.

לא קשיא, כאן קודם ברכה, כאן לאחר ברכה'.

וזה שנאמר ¹²⁷, 'מֵה טָבוּ אֶהְלִיף יַעֲקֹב',

תיבת 'מֵה', קאי על מאה ברכות,

וממילא, במאה ברכות, יש מאה פעמים שם הוי"ה ברוך הוא.

¹²¹ היינו:

בכל שם הוי"ה ברוך הוא, יש ד' אותיות,

וממילא, במאה ברכות, יש ד' מאות תיבות משם הוי"ה ברוך הוא.

¹²² היינו:

ד' יסודות, של עפר - מים - אש - רוח.

¹²³ ברכות, לה' ע"א.

¹²⁴ היינו:

רבי לוי, נתקשה.

¹²⁵ תהילים, קטו' - טז'.

¹²⁶ תהילים, כד' - א'.

¹²⁷ במדבר, כד' - ה'.

כמו שדרשו רבותינו ז"ל¹²⁸, על פסוק¹²⁹, 'וְעַתָּה יִשְׂרָאֵל, מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֹׁאֵל מְעַמְךָ, כִּי אִם לְיִרְאָה אֶת ה' , אל תקרי 'מה', אלא מאה.

וזהו, על ידי 'מה', הם מאה ברכות,

'טבו אהליך יעקב', יסתלק המוות, אשר טומאתו חמורה שמטמא באוהל.

גם על ידי 'מה', הם מאה ברכות,

תזכה בארץ הלזו, שנעשית 'משפנתיד ישראל',

שלך היא, על ידי הברכה, וכמו שנאמר¹³⁰, 'וְהֶאֱרַךְ נָתַן לְבָנֵי אָדָם', היינו לאחר ברכה".

ולהלך, יתבאר בסייעתא דשמיא, מפני מה, הזכיר בלעם הרשע בדבריו¹³¹, "מה טבו אהליך יעקב, משפנתיד ישראל",

והיינו, את ב' שמותיו של יעקב אע"ה, "יעקב - ישראל".

ט. לאור המתבאר במאמר הלזה, נשכיל ונבין, את דבריו הקדושים של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א, אשר הובאו לעיל באות ח'. וכדלהלן:

א. על הפסוק¹³², "וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים, שְׁמֶךָ יַעֲקֹב - לֹא יִקְרָא שְׁמֶךָ עוֹד יַעֲקֹב, כִּי אִם יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל", דרשו רבותינו ז"ל¹³³:

"לא שיעקר יעקב ממקומו,

אלא, ישראל עיקר, ויעקב טפל לו".

¹²⁸ כך הוא ביאור הגמרא, על פי שיטת רש"י הקדוש (מנחות, מג' ע"ב. ד"ה "מה ה' א-להיך").

¹²⁹ דברים, י' - יב'.

¹³⁰ תהילים, קטו' - טז'.

¹³¹ במדבר, כד' - ה'.

¹³² בראשית, לה' - י'.

¹³³ ברכות, יב' ע"ב, יג' ע"א.

והנה, במהות שם "יעקב" אע"ה, מצינו בפסוק ¹³⁴, "וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, יֹשֵׁב אֱהָלִים",

דהיינו, ששם זה, מורה על עניין "עסק התורה".

וכדרשתם של רבותינו ז"ל ¹³⁵, על הפסוק ¹³⁶, "וַיִּיקַח יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ":
"רבי יוחנן אמר, ממשנתו".

ועוד, שעל הפסוק ¹³⁷, "מִה טֹבוֹ אֱהָלֶיךָ יַעֲקֹב", דרשו רבותינו ז"ל ¹³⁸:
"שלא יהיו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות".

ברם, במהות שם "ישראל", מצינו, שהוא מורה על המלכת הקב"ה, והוא מלשון
"שררת א-ל",

שכן, על הפסוק ¹³⁹, "מִשְׁפָּנְתֶיךָ יִשְׂרָאֵל", דרשו רבותינו ז"ל ¹⁴⁰:
"לא תשרה שכינה עליהם".

ומבואר, שמכיוון שלא נתבטל שם "יעקב", אם כן, בתפקידו מונחים ב' עניינים:

האחד, עניין עסק התורה. והשני, עניין המלכת הקדוש ברוך הוא.

ב. על מאמר הכתובים ¹⁴¹, "מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיִּבֶן אֶת זֹאת, וְאָשֶׁר דָּבַר פִּי יִהְיֶה אֵלָיו - וַיִּגְדֶּה, עַל מֵה אֲבָדָה הָאֲרֶץ, נִצְתָה כַּמְדָּבָר, מִבְּלֵי עֵבֶר. וַיֹּאמֶר יִהְיֶה, עַל עֲזָבָם

¹³⁴ בראשית, כה' - כז'.

¹³⁵ "ילקוט שמעוני", "ויצא", רמז קכ'.

¹³⁶ בראשית, כח' - טז'.

¹³⁷ במדבר, כד' - ה'.

¹³⁸ סנהדרין, קה' ע"ב.

¹³⁹ במדבר, כד' - ה'.

¹⁴⁰ סנהדרין, קה' ע"ב.

¹⁴¹ ירמיה, ט', יא' - יב'.

אֶת תּוֹרָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לְפָנֶיהֶם, וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי, וְלֹא הִלְכוּ בְּהִי, דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל
: 142

"אמר רב יהודה אמר רב, מאי דכתיב, 'מִי הָאִישׁ הֶחָכֵם וְיָבֵן אֶת זֹאת',

דבר זה, נשאל לחכמים ולנביאים, ולא פירשוהו,

עד שפירשו הקדוש ברוך הוא בעצמו, דכתיב, 'וַיֹּאמֶר ה' עַל עֲזָבְכֶם אֶת תּוֹרָתִי וְגו'.

אמר רב יהודה אמר רב, שאין מברכין בתורה תחילה".

ובביאור עניין "שאינ מברכין בתורה תחילה", כתב ¹⁴³ הר"ן זיע"א:

"מצאתי במגילת סתרים של הרב רבינו יונה ז"ל ... ודאי עוסקין היו בתורה
תמיד,

ולפיכך, היו חכמים ונביאים תמהים - 'על מה אבדה הארץ',

עד שפּרְשׂוּ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בַּעֲצָמוֹ, שֶׁהוּא יוֹדֵעַ מַעֲמָקֵי הַלֵּב - שֶׁלֹּא הָיוּ מְבָרְכִין
בתורה תחילה.

כלומר, שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כל כך, שיהא ראוי לברך עליה,

שלא היו עוסקים בה לשמה, ומתוך כך היו מזלזלין בברכתה ...

אלו דברי הרב החסיד ז"ל, והם נאים ראויין למי שאמרם".

ובמאמר זה, יש להקשות:

והלא, היו בהם את ג' העבירות החמורות, "עבודה זרה, גילוי עריות, שפיכות
דמים" ¹⁴⁴,

ואם כן, בוודאי שהיו צריכים להיענש על כך, ומה היא השאלה "על מה אבדה
הארץ"?

¹⁴² נדרים, פא' ע"א.

¹⁴³ שם.

¹⁴⁴ יומא, ט' ע"ב.

ובביאור העניין, כתב¹⁴⁵ גאון עוזינו - הרב חיד"א זיע"א, משמו של הגה"ק רבינו אברהם רוזאניס הזקן זיע"א:

שקושייתם היתה, היאך התורה הקדושה - שהם עסקו בה ללא הרף, לא מנעה מהם, להגיע לידי אותם ג' העבירות החמורות?
ועל כך השיב הבורא ית"ש -

שמחמת שהם לא בירכו בתורה תחילה, אות הוא הדבר, שהם לא החשיבו אותה כדבעי,

ולפיכך, הם למדו אותה, כמי שקורא סיפורים בעלמא.

וכשלומדים את התורה הקדושה בצורה שכזו, אזי, לא זו בלבד שאין בכוחה להגן עליהם,

אלא, שהיא נותנת כוח ביד הסיטרא אחרא, להכשילם, ולזהמם בשאר העוונות.

ג. והנה, עניין "מאה ברכות" שבכל יום, מלמדים את האדם על "עמל התורה",

שכן, התורה הקדושה, היא תיקון החטא של אדם הראשון, אשר הביא מוות לעולם,

וכאשר יש תורה, מסתלק המוות מן העולם.

וראיה לכך, מכך שאבדה הארץ כאשר לא "בירכו על התורה הקדושה" - ולא עסקו בה כראוי,

כי על ידי הברכה, האדם מְרַאָה שהתורה הקדושה חשובה בעיניו,

וממילא, מסתלק המוות מן העולם, כי מהות שמו של "יעקב" מתקיימת.

והוא ביאור דבריו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א:

"על ידי 'מה', הם מאה ברכות,

'טבו אֶהְלִיךָ יַעֲקֹב', יסתלק המוות, אשר טומאתו חמורה שמטמא באוהל".

¹⁴⁵ בספרו הקדוש "נחל אשכול", על מגילת "איכה" (ב' - ט').

ד. כאשר התורה הקדושה מתקיימת באופן הנתבאר, אזי, זוכה האדם לתקן את החטא של אדם הראשון, ומסלקו מעל עצמו. ומשכך, אנו זוכים לנחלת הארץ, כי הברכה מלמדת על אהבתו יתברך עלינו, ועל גודל א-להותו יתברך בעולם, ואזי¹⁴⁶, "וְהָאָרֶץ נָתַן לְבְנֵי אָדָם", על ידי הברכה¹⁴⁷. והוא ביאור דבריו של רבינו הרי"ח הטוב זיע"א: "גם על ידי מ'ה', הם מאה ברכות, תזכה בארץ הלזו, שנעשית 'מִשְׁפָּנְתִּיךָ יִשְׂרָאֵל'".

ז. ומעתה, נשכיל ונבין, את עומק כוונתו הרעה של בלעם הרשע: שכן, בלעם הרשע, חשש מהתקדמותו הרוחנית, ועל כן, הוא רצה לבטל את מהות "יעקב" מן העולם, שעל ידי כך לא תהיה לנו התקדמות רוחנית ב"עסק התורה", וממילא, יתבטל מהות "ישראל", כי על ידי כך לא נזכה לנחלת הארץ - שְׁפָאָה על ידי כוח הברכה.

ואף על פי כן, לא נתקיימו דבריו בזה, כלל ועיקר, באהבתו יתברך עלינו מחמת שללא ב' דברים הללו, אין לנו כוח קיום בעולם. ומדבריו אלו, למדנו:

שתכלית עבודתינו בזה העולם, לזכור ולהזכיר לעצמינו - בכל זמן ועת, שללא ב' התפקידים הנ"ל, אין לנו יכולת קיום בזה העולם, כלל ועיקר. יתן ה' יתברך, ונזכה להתחזק ולהתקדש בדברים אלו. אמן.

¹⁴⁶ תהילים, קטו' - טז'.

¹⁴⁷ ברכות, לה' ע"א.

לזיכרון עולם בהיכל ה'

- הגה"ק רבי רפאל משה אלבאז בן רבי שמואל זיע"א
- הגה"צ רבי דוד מסעוד עובדיה בן אסתר זיע"א
- הגה"צ רבי חיים וואלקין בן צביה זיע"א
- הגה"צ רבי משה איבגי בן אסתר זיע"א
- רבי אברהם איבגי בר רחמה זצ"ל
- רבי שלום איבגי בר רחמה זצ"ל
- צורי (צורישדי) גניש ז"ל בן יולנדה תחי'
- אפרים (אפי) ביתן בן קונפיטה ז"ל
- משה חיון בר קוקה ז"ל
- דב לוסטרניק בר אביבה ז"ל
- משה מושי מקסים בן לילה תהילה ז"ל

~ ~ ~

- הצדקת מזל טוב אלבאז (לבית סודרי) בת רבקה ע"ה
- הצדקת מרים רמו עובדיה בת אסתר ע"ה
- הצדקת ברוריה מויאל בת חוה ע"ה
- זוהרה פרץ (לבית כהן) בת רחל ע"ה
- מזל טוב סיגלר (לבית עובדיה) בת זוהרה ע"ה
- רחל עמוס (לבית מלכה) בת אסתרלייה ע"ה
- אליס חוה עישה לוי (לבית סיבונג) בת גרסיה ע"ה
- רות חפציבה כהן (לבית פרשה) ע"ה בת פרלה תחי'
- חנה בת ליליאן ע"ה
- חנה אילוז בת פרוחה ע"ה
- איילה בת נעמי ע"ה